

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/archiwum-ipn/101311,Zyciorys-ulozony-z-dokumentow.html>

Zrzut ekranu 2023-05-29 o 14.45.55

ARTYKUŁ

Życiorys ułożony z dokumentów

OKRES HISTORYCZNY

(1922-1939) II Rzeczpospolita

Autor: MAGDALENA MOŁCZANOWSKA 31.05.2023

Plik listów, fotografii i dokumentów, który stanowi nasze główne źródło wiedzy o Józefie Diakow, pozwala nam odtworzyć nie tylko życie zawodowe, ale i osobiste perypetie naszej bohaterki. Niestety, finał historii ułożonej ze świadectw pracy, wakacyjnych fotografii i miłosnych listów odnajdziemy w dokumencie zupełnie innego charakteru – na liście nauczycieli zgładzonych

przez Sowieców.

Z fotografii wykonanej w zakładzie fotograficznym Atelier Reiss w Brodach spogląda na nas młoda, modnie ubrana, kobieta o wyrazistych oczach. Wizerunek ten przedstawia Józefę Diakow (Djaków) i jest częścią bogatej kolekcji dokumentów z nią związanych, przechowywanej w Archiwum IPN. W skład tej cennej spuścizny wchodzi: fotografie portretowe i sytuacyjne z okresu dwudziestolecia międzywojennego, zbiór okazjonalnych kart pocztowych, świadectwa szkolne, dokumenty urzędowe i prywatna korespondencja. Stan zachowania dokumentów wskazuje, że przechowywane były z wielką pieczołowitością.

O właścicielce i bohaterce tych dokumentów wiemy bardzo niewiele, właściwie tylko to, co wynika z przekazanych archiwaliów.

**Józefa Diakow z d. Kowaliszyn,
niedatowane zdjęcie portretowe.
Zakład fotograficzny M. Reissa,
Brody (fot. z zasobu IPN)**

Józefa Kowaliszyn, niedatowane zdjęcie legitymacyjne (fot. z zasobu IPN)

Józefa Diakow z d. Kowaliszyn, niedatowane zdjęcie portretowe (fot. z zasobu IPN)

Perypetie nauczycielki

Józefa Diakow z domu Kowaliszyn urodziła się 25 lutego 1892 r. w Smarzowie (dziś obwód lwowski). Z dokumentów wynika, że miała trzech młodszych braci. Kształciła się w prywatnym seminarium nauczycielskim w Brodach, a w 1912 r. zdała maturę w męskim seminarium nauczycielskim w Sokalu. Zdany egzamin

dojrzałości uprawniał ją do pełnienia obowiązków

„tymczasowej nauczycielki w szkołach powszechnych z językiem wykładowym polskim”.

W latach 1919-1923 pracowała jako nauczycielka w szkołach w Hucie Nowej i Korolówce w powiecie Brody. Po tej kilkuletniej praktyce, w 1923 r., przystąpiła do egzaminu przed Państwową Komisją Egzaminacyjną dla Nauczycieli Szkół Powszechnych we Lwowie i otrzymała patent na nauczycielkę szkół powszechnych. Nadal uczyła w szkole w Korolówce.

W 1924 r. wyszła za mąż za Dymitra Diakowa, urzędnika Dyrekcji Poczty i Telegrafów w Poznaniu, i porzuciła pracę. Niestety los nie był łaskawy dla młodych małżonków. Dymitr zachorował i rodzina pozostała bez środków do życia. W materiałach przekazanych do Instytutu znajdują się dwa brudnopisy podania o przywrócenie do pracy w szkole podstawowej w Korolówce, skierowanego przez Józefę w 1926 r. do lwowskiego kuratorium. 1 grudnia 1927 r. Józefa Diakow mianowana została nauczycielką publicznej szkoły powszechnej w Żwirkielach pow. Sejny na Suwalszczyźnie. Uczyła tam do wakacji 1934 r., a następnie, na własną prośbę, przeniosła się do Krasnoborków w gminie Sztabin, gdzie objęła posadę nauczycielki. Na Suwalszczyźnie pozostała do końca życia.

W zbiorach naszego Archiwum znajdują się zdjęcia Józefy Diakow wraz z uczniami wykonane w klasach i przed budynkami szkół. Klimat dwudziestolecia międzywojennego przywołują fotografie z wakacji nad morzem i wycieczki do Wilna. W zbiorze znajdujemy również, nieopisane niestety, zdjęcia żołnierzy z okresu I wojny światowej.

Józefa Diakow z d. Kowaliszyn na stacji kolejowej w Trakiszkach (fot. z zasobu IPN)

Józefa Diakow z d. Kowaliszyn podczas wakacji nad morzem. Na zdjęciu widoczny podpis: „Nad Bałtykiem”. Hel, 1933 r. (fot. z zasobu IPN)

Zdjęcie z wycieczki do Wilna. Fotografia zbiorowa wykonana przed Ostrą Bramą. Autor: J. Łoziński (fot. z zasobu IPN)

Zdjęcie z wycieczki do Wilna. Statek wycieczkowy „Pan

Tadeusz". Zakład fotograficzny J. Kaczyński, Wilno (fot. z zasobu IPN)

Józefa Diakow z d. Kowaliszyn z uczniami w klasie szkoły w Krasnoborkach. Na tablicy data: 10 maja 1937 r. (fot. z zasobu IPN)

Józefa Diakow z d. Kowaliszyn z uczniami, prawdopodobnie przed szkołą w Krasnoborkach (fot. z zasobu IPN)

Historia miłosna z tragicznym zakończeniem

Dokumenty urzędowe – świadectwa, podania, dyplomy pozwalają na odtworzenie losów Józefy Diakow. Więcej o tym, jaką była osobą, wydaje się mówić prywatna korespondencja, w skład której wchodzi pięknie ilustrowane, okazjonalne karty pocztowe oraz listy, w tym pełne uczucia pisma od przyjaciela z okresu pracy w Hucie Nowej i Korolówce podpisane „M”.

Pod tym inicjałem kryje się ppłk Maksymilian Landau, urodzony 8 marca 1882 w Kamionce Strumiłowej, żołnierz 1. Pułku Artylerii Legionów Polskich, uczestnik wojny polsko-bolszewickiej, podczas kampanii wrześniowej 1939 r. zastępca dowódcy artylerii Obrony Lwowa, więzień obozu w Starobielsku, zamordowany przez NKWD w 1940 r. w Charkowie.

Maksymilian poznał Józefę w gimnazjum w Brodach, którego był absolwentem, a później wykładowcą. Z korespondencji wynika, że na długie lata stracili kontakt. Józefa odnalazła go i prosiła o poświadczenie odprowadzania składek emerytalnych w trakcie pracy nauczycielskiej przed 1918 r. Poza owym urzędowym poświadczeniem w przekazanej do naszego Archiwum spuściźnie znajdują się cztery listy Maksymiliana do Józefy z lat 1933-1934.

Maksymilian Landau, fotografia z okresu służby w 1. Pułku Artylerii Legionów Polskich przesłana do Piotra Kowaliszyna (prawdopodobnie brata Józefy) z Ciechanowa, 12 V 1917 r. (fot. z zasobu IPN)

**Zdjęcie grupowe żołnierzy 1.
Pułku Artylerii Legionów Polskich.
Na fotografii podpis: „Przy baterii
I. szej” (fot. z zasobu IPN)**

Śmierć za Polskę

Z krótkiej informacji uzyskanej od pana Andrzeja Czuka, który przekazał ten zbiór do zasobu Archiwum IPN wynika, że Józefa Diakow została zamordowana przez Sowieców za działalność w Armii Krajowej.

Próba wyjaśnienia dalszych losów naszej bohaterki doprowadziła do odnalezienia w aktach pozyskanych do zasobu Archiwum IPN z Fundacji Ośrodka Karta, listy nauczycieli, którzy:

„zginęli w więzieniach, obozach koncentracyjnych i łagrach radzieckich”.

Figurująca na tej liście Józefa Dajkow (Diakow), kierowniczką szkoły w Krasnoborkach, została:

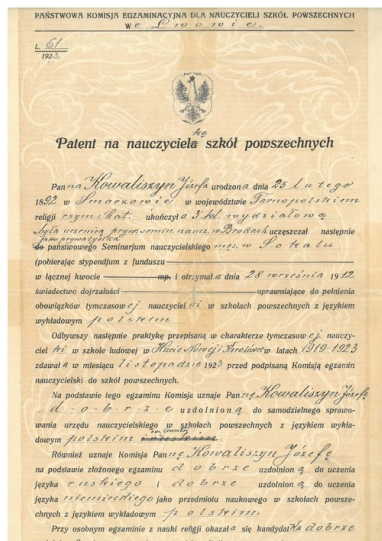
„wywieziona w 1941 r. przez władze radzieckie i nie wróciła”.

Niestety nie znamy ani dokładnej daty, ani okoliczności śmierci bohaterki naszego tekstu, nie wiemy też gdzie spoczywa.

W liście do Instytutu pan Andrzej Czuk napisał:

„Pani Józefa była koleżanką moich rodziców, też nauczycieli w sąsiedniej wsi Kamień, którzy po tym wydarzeniu [jej śmierci] szukali jej krewnych, ale bezskutecznie. Dzisiaj nie mam komu przekazać tych pamiątek, dlatego też przesyłam je Wam, bo warto pamiętać”.

Przypominamy zatem o nauczycielce z Suwalszczyzny, odtwarzając Jej życiorys z pamiątek i dokumentów.

Patent na nauczycielkę szkół powszechnych wydany Józefie Kowaliszyn przez Państwową Komisję Egzaminacyjną dla Nauczycieli Szkół Powszechnych we Lwowie, 10 XI 1923 r. (z zasobu IPN)

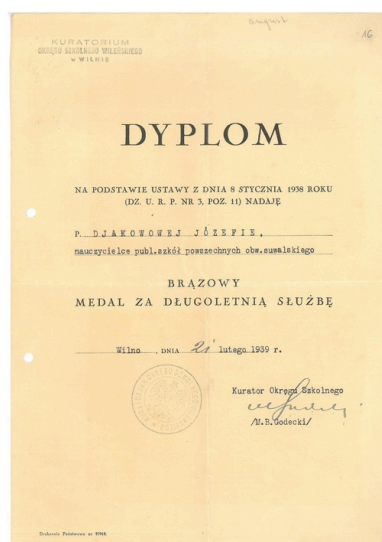

Patent na nauczycielkę szkół

powszechnych wydany Józefie Kowaliszyn przez Państwową Komisję Egzaminacyjną dla Nauczycieli Szkół Powszechnych we Lwowie, 10 XI 1923 r. (z zasobu IPN)

Dokument mianowania Józefy Diakow z d. Kowaliszyn na nauczycielkę szkoły w Żwirkielach. Suwałki, 1 XII 1927 r. (z zasobu IPN)

Dyplom nadania Józefie Diakow z d. Kowaliszyn Brązowego Medalu za Długoletnią Służbę. Wilno, 21

II 1939 r. (z zasobu IPN)

Więcej interesujących materiałów na profilu Archiwum IPN

COFNIJ SIĘ